

Auditor 6/2023

Hugo a Sally se baví o auditu nestátní neziskové organizace

1. Problematika skutečného majitele při přijetí zakázky

Ahoj Sally, zvažuji přijetí zakázky u nestátní neziskové organizace a rád bych to s tebou zkontroloval. Přece jen máš v této oblasti mnohem větší zkušenosti.

Ahoj Hugo, ráda to s tebou projdu, o jakou jde právní formu?

Je to zapsaný ústav.

Aha, ten často provádí různé veřejně prospěšné činnosti stejně jako obecně prospěšné společnosti.

Ano, tato organizace poskytuje registrované sociální služby a současně poskytuje vzdělávací služby, například rekvalifikační vzdělávání pro sociální pracovníky. Některé vzdělávací programy jsou ale určeny i široké veřejnosti. Provedl jsem všechny běžné postupy, ale nebyl jsem si jistý, jak pracovat se skutečným majitelem.

Skutečný majitel každé neziskové organizace je dnes zapisován do evidence skutečných majitelů. Nicméně jej musíš ověřit ještě na jiný zdroj a zároveň ověřit i to, že je do evidence zapsán správně.

Takže mohu postupovat obdobně jako u podnikatelských subjektů?

Ano, jen je třeba vzít v úvahu, že u neziskové organizace zákon č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, předepisuje, kdo je vždy skutečným majitelem neziskovky. Navíc k nim přidáš fyzické osoby, které identifikuješ jako osoby s rozhodujícím vlivem, které reálně rozhodnutí ovlivňují.

A které to jsou?

V případě ústavu to jsou vždy ředitel, členové správní rady, revizor nebo členové dozorčí rady a zakladatelé. Ještě upozorňuji, že se nezisková organizace nemůže spoléhat na automatický průpis do evidence a často musí zápis řešit individuálně, proto můžeš narazit na rozpory, kterými se jako povinná osoba musíš zabývat.

Auditor 6/2023

Hugo a Sally se baví o auditu nestátní neziskové organizace

2. Specifika auditních zakázek u neziskových organizací

Sally, v rámci přijetí zakázky jsem provedl základní postupy týkající se nezávislosti. Zjistil jsem informace o působení organizace na veřejnosti a prověřil jsem dostupné informace o zakladateli a všech členech orgánů.

Jaké kolegy máš v týmu? U auditu neziskovek jsou potřeba specifické znalosti.

Annu a Adama. Anna už se na auditu neziskové organizace podílela, Adam ještě ne. Všichni jsme byli na školení týkajícím se účetnictví neziskových organizací a s tebou můžeme konzultovat.

Jasně. Nezapomeň, že neziskovky mají specifické účetní postupy hlavně v oblasti bezúplatných příjmů, darů a dotací, které se následně promítají ve výkazech zejména ve vlastním jmění a pouze částečně ve výnosech. Auditóři někdy zapomínají, že audit neziskovky není o testování zásob, pohledávek, závazků a obvykle ani o testování dlouhodobého majetku.

Chápu, je nutné se soustředit zejména na výnosy, náklady a jejich členění. A na transakce, které nejsou v položkách výkazů vidět.

Třeba rozdělování nadačních příspěvků u nadací a nadačních fondů nebo jiné použití bezúplatných finančních zdrojů pro třetí osoby (účelové dary, veřejné sbírky apod.). Takové transakce se povinně vykazují v příloze v účetní závěrce, případně ve výroční zprávě, a je nutné je také ověřit.

Rozumím. Při přípravě plánu auditu si na identifikaci a posouzení specifických rizik a návrh potřebných testů dáme pozor.

Například neziskovka má občas mylnou představu, že se jí daně netýkají. Až při kontrole správce daně s hrůzou zjistí, že se již před lety měla stát plátcem DPH. To může vést i k nucenému ukončení její činnosti.

Může tedy být ohroženo neomezené trvání účetní jednotky? Budeme si muset při plánování auditu ověřit přístup neziskovky k daňovým záležitostem.

A pokud si nebudete jisti, přizvěte ještě daňového specialistu na neziskovky.

Auditor 6/2023

Hugo a Sally se baví o auditu nestátní neziskové organizace

3. Určení auditora u nestátní neziskové organizace

Sally, nebyl jsem si úplně jistý, kdo má v případě ústavu určit auditora dle §17 zákona o auditorech. Je to správní rada?

Ne, správní rada není nejvyšším orgánem. Ústav nejvyšší orgán ze zákona nemá. Proto je potřeba pro určení auditora využít kontrolní orgán, tedy revizora nebo dozorčí radu.

Aha, a to je pro všechny neziskové organizace stejné?

To ne. Každá nezisková organizace to má jinak. Kdo určí auditora vyplývá z pro ni relevantních právních předpisů a z jejích zakládacích nebo zřizovacích dokumentů. V principu je to vždy nejvyšší orgán. Jen pokud neexistuje, tak kontrolní orgán, a to za předpokladu, že jeho členové nejsou současně členy řídicího orgánu. Případně zvolí organizace určení auditora způsobem, který není závislý na členech řídicího orgánu.

Bylo by dobré k tomu mít nějaký přehled.

To ano, jeden takový najdeš na webových stránkách komory. Na konci metodické pomůcky pro audit nestátních neziskových organizací najdeš tabulku, ve které je postup pro určení auditora u jednotlivých právních forem neziskovek shrnutý.

Tak to je perfektní, podívám se na to. Díky.

Auditor 6/2023

Hugo a Sally se baví o auditu nestátní neziskové organizace

4. Hlavní a hospodářská činnost u nestátní neziskové organizace

Ahoj Sally, plánujeme audit zapsaného ústavu, o kterém jsme spolu minule mluvili. Říkala jsi, že při plánování nesmím zapomenout na to, že nezisková organizace vznikla za jiným účelem než podnikatelský subjekt, a je tedy třeba se na některé záležitosti dívat z jiného pohledu.

Ano, to je pravda, vždy musíš mít na paměti účel neziskové organizace, prospěšný přínos, který je pro neziskovku klíčový. Teprve v závislosti na svém účelu neziskovka řeší, s jakými náklady může účel naplňovat a z jakých zdrojů tyto náklady zaplatí. Nicméně i neziskové organizace mohou podnikat a v této oblasti je pohled na ně stejný jako u každého jiného podnikatele.

Rozumím. Pokud neziskovka podniká, tak ve výkazu zisku a ztráty vykazuje nejen hlavní, ale i hospodářskou činnost.

Přesně tak. Je nutné zjistit, zda všechny činnosti prováděné neziskovkou odpovídají základací listině a zda jsou správně rozděleny na hlavní a hospodářskou činnost.

A promítne se mi nějak hospodářská činnost do plánu testů?

Určitě ano, pokud má ústav i hospodářskou činnost, existuje riziko významného zkreslení výsledku hospodaření v účetní závěrce kvůli špatnému rozdělení výnosů, nákladů a výsledku mezi hlavní a hospodářskou činností.

Aha, jasně. Takže musíme naplánovat test přiřazení výnosů a nákladů na jednotlivé činnosti včetně ověření alokace režijních nákladů, které nelze jednoznačně přiřadit k některé činnosti. Díky za konzultaci.

Auditor 6/2023

Hugo a Sally se baví o auditu nestátní neziskové organizace

5. Riziko podvodu u nestátní neziskové organizace

Sally, tak plán auditu máme v podstatě hotový. Chtěl jsem se ještě zeptat, jak je to u neziskovek s rizikem podvodu. Můžu neziskovku vůbec podezírat z podvodu?

Obecně se sice u neziskovek předpokládá poctivé a transparentní jednání, ale i v jejich případě se s podvody můžeš setkat. Jen motivace je obvykle jiná než u podnikatelských subjektů.

Máš pravdu, zpronevěra může být všude.

U neziskovky může docházet k neoprávněnému vyvádění finančních prostředků či majetku mimo organizaci. Mohou to být např. fakturace neexistujících služeb nebo významně nadhodnocené ceny v transakcích mezi spřízněnými osobami.

Hm, to může být těžké na takové podvodné jednání vůbec přijít.

Souhlasím. I v případě podvodného výkaznictví to může být obtížné. Neziskovky někdy mají na první pohled „nevinné“ důvody k úmyslnému zkreslení výkazů. Často si neuvědomují, že se vlastně jedná o podvod.

Jaké důvody může neziskovka k podvodnému jednání mít? Co chtějí zkreslit a proč?

Důvody jsou různé. Někdy to je snaha nevykázat zisk a úmyslně část výnosů přesunout do budoucna. Zde hrají roli různé podmínky třetích stran nebo snaha vyhnout se dani z příjmů, protože neziskovka je často překvapena, když daň platit má, a snaží se to nějak „obejít“.

Podmínky poskytovatelů hrají velkou roli, protože když je neziskovka nesplní, může o celý finanční zdroj přijít.

Přesně tak. A to pro ni může být hodně nepříjemné. Proto může být ochotna výkazy úmyslně zkreslit, aby podmínkám vyhověla. Dalším důvodem také může být vyšší umístění neziskovky ve veřejných žebříčcích nebo snaha ukazovat se darcům v lepším světle.

I u neziskovky je tedy třeba vyhodnotit specifická rizika podvodu.